

Tisza-Újlakkal szemben, ép a nagyanyád házával szemben van Gál Endre kastélya, odamentünk, az egész ünneplő társaság, mert Móricz Zsiga születési helyén nincs szállásra alkalmas ház. A kastély maga építészetileg elég szerény (körülbelül olyan, mint az az autóbusz-megálló volt az országát mellett), de a parkjának tér-viszonyai thyssen-i méretűek. Maga a tiszabecsi lakosság szálmafedelű, kéménytelen, vályog-kunyhókban lakik és amíg mi vacsoráztunk, odagyűlt a kerítés mögé — szagolni.

Az ünnepély Tisza-Csécsen volt, bandériummal, fehérruhás lányokkal, ahogy azt a kerület képviselője megrendezte. Néztem a lovas daliákat, a fehérruhás lányokat, az egész ünneplő falut : csupa elkorcsosodott, fakó, lerongyolt ember az emberi szépségnek minden nyoma nélkül. Nagyon sokan mezitláb álltak (vasárnap volt!) és még többnek seborradással volt tele a nyaka, az arca. Nem a fajnak, hanem a nyomornak a közös stigmája volt rajtuk. Értelmetlenül nézték az egész ünnepélyt, beszéltem velük, annyit tudtak az egészből, hogy az öreg Móricznak, az ácsnak a fia „úr” lett Pesten és most borzasztó gazdag ember és még a képviselők is paroláznak vele. A falu lelkésze* nekem titokban elírta :

— Kérek alássan, vértanúságot vállaltam magamra, amikor rávettem a falut az ünnepre, mind azt mondták, hogy most már nekik kell a bankett költségét viselniük. Csak akkor nyugodtak meg, amikor Gál Endrénél kijártam, hogy az előljárásának ő fizeti az ebédjét.

Persze volt rengeteg szónoklat magyar kultúrfölnéyről, a magyar nép szeretetéről, sőt az irodalomról is. A nép pedig ott állott mezitláb, rongyosan és szájátva hallgatta . . .

KUNSZERY GYULA

„CSOKONAINAK EGY ISMERETLEN KÖLTEMÉNYE”

Fenti címmel igen érdekes közleményre bukkantunk a *Vasárnapi Újság* 1865. október 8-i számában. (XII. évfolyam, 41. sz. 515. lap.) Minthogy a szóban forgó Csokonai-versnek semmi nyomát nem találtuk az eddig legteljesebb Harsányi—Gulyás-féle Csokonai-kiadásban, érdeemesnek ítéljük ezúton és e helyütt felhívni rá a Csokonai-szakértők figyelmét további vizsgálatok megejtése végett. — A közlemény érdemi része szószerint a következőképpen hangzik :

Nem akarom az olvasókat abban az édes reményben ringatni, hogy ezen költemény egy hervadhatlan levél költész-irodalmunk fáján. Ez csak egy kis elmefuttatás — mint meglátjuk, — hatásköre e költeménynek családi. Nem is közleném, ha minden olvasó szívének örömet nem szereznek, e költeményt, melyet a 20 éves Csokonai írt.

E vers kezemhez poros családi irattárunkból jutott, kísérvé boldogult nagyatyám jegyzeteivel, melynek végét azonban valamely könyörtelen kéz leszakította ; szerencse azonban, hogy értelmét ki lehet venni.

Tehát közlöm az egész megmaradt irományt, mely így hangzik :

Kedves Úr!

          hogy tegnap, gyomrunk jól meg *tele*

Nem hagytuk a habzó poharakat *tele*.

Bórszag érzett rajtunk, nem könyv-szag, nem *kard-szag*

Kisértvén szomjunkat a vinum de *Kardszag*

De a víg kortyok közt még többre ment a *szám*,

Hogy egy kis édes izt érzett rajta a *szám*

Az édes bor kedvet másnak is *tám¹ adott*

Mert láttam, jó kedve másnak is *támadott*

Ilyen vígan állott közöttünk a *Világ*

Hát egyszer estvére gyúl a gyertya-*világ*

Akkor Madarasi szánra ültem *végre*

S ki tsúszunk nyargalva, így a *Város-végre*.

Hát össze üt egy nagy rög a *szánka-talppal*

S a *szánka* a Notér² Ur házának *talpal*.

Előbb, mint egy laptát a *Szánról fel-ejtett*,

Azután leejtett, s a földön *felejtett*.

Talán szemek fényét mind elfogta a *Hó*,

* Görömbey Péter.

¹ tán.

² A kézirat itt hibás, a mennyiben itt a francia szó nem értése okozza azt. Notér helyett Notét van.

Mert közölök egy sem kiáltotta, hogy, hó !
 Én mondtam — s a nádból felelt rá az *Ekhó*
 Itt van a Legatus! hó vak emberek! hó !
 Elnyargalt a szánjok! tán egyik sem látta,
 Hogy oda közölök, már egy madár-látta!³
 Hazajöttem s ittam rá kardszagi *Egrít*
 Hogy ily figuráson nyertem el az *egrit*.⁴
 Adieu barátim! Adieu *Madaras* !
 Légyen a borotok, mint itt szóll *madaras* !⁵
 Most pedig instálok egy kevés *édesért*
 Tegnap is legtöbbet, mert lám az *édes értt*.⁶
 Úgy van! s az utamba majd ha bele *fogok*,
 Az Úrnak mellette vivátozni *fogok*.
 Most pedig magamat ajánlom *hűséggel*,
 Mig az orrom czinkét fogna a *hűs éggel*.
 Mindjárt elő fog most állani a *szánom*,
 Megyek! bár elhagyni az Urakat *szánom*.
 De ha kérdik — ki volt — ki ezt írta *Varró*
 Úrnak, így értse meg: egy szegény vers-*varró*.⁷
 S mikor ez írásra feljött volt — az *Hava*,
 Akkor huszonnyolczra telt karácson *hava*.
 Tök vagy turós éték, zsir vagy *valami Háj*
 Csokonai Vitéz — néven *vala* — *Mihály*. s. k.
Lé tart szolgát nem hús.

Saphó mértékére

A Legatusnak poharába töltsön
 A ki jó kedvet akar adni költsön,
 Egybe jó Pap leszz, hegyi bort ha kóstol,
 Minden Apostol.

„Az 1794-ik Esztendei Karácsonba, Legátióba Kardszagon lévén Csokonai, — Varró János édes atyámnál ős fivá vált annyira, hogy a Templomból az Isteni tisztelet végeztével nem is az Oskolába, hanem egyenesen hozzánk jött ;

„Innep 2-ik napja délután is deák hosszú ruhába egyenesen hozzánk jött, hová akkori Madarasi Jegyző is szánkán eljövén, Csokonait rábeszélte az oda való menetelre, hová el is indultak, de tsak hamar a kardszagi Notarius ur házánál feldűlvén, a jó nagy testű atyám bundáját, mit az utra adtak neki, a sovány testű Csokonai alig bírta haza vonszolni a nagy hóba, s nállunk ütötte a János estvéjét.

„Itt elő hozódván az olyakkoriban divatozó vers neme, melly ugyanazon szóra végződnek, de más értelemben bevődnek, s ez okon írta ezt.

„Annyira ős fivá vált nállunk, hogy ha túl a Dunára, vagy onnan vissza vándorolt, nállunk több napokig sőt 2.3 hétig is mulatott, s ezen házunkhoz mutatott barátságát velem is, mint Debretzeni Deákkal folytatta, nevezetesen . . .”

Itt vége szakad a kéziratnak ; minek folytán én is bevégzem ismertetésem, azzal a megjegyzéssel, hogy most midőn a H-gy szerint a debreczeni emlékkertben felállítandó Csokonai szobor alaptökéje 2000 fttal növekedett, melylyel az egész összeg 4000 frtra rug, ez örvendetes hirt ezen megörzött, ismeretlen verse az elhunyt költőnek némi részben nagyobbítsa.

Varró Sándor

Idáig tart a Vasárnapi Újság közleménye, melyet az eredeti helyesíráshoz híven szó szerint közöltünk. A magunk részéről nem találtunk benne semmi olyan mozzanatot, mely kizártta tenné az idézett verset illetően Csokonai szerzőségét. Az itt elbeszélrt karcagi kaland belefér Csokonai életrajzi kereteibe, a vers vidám hangja, verselése, bravúros játékos rimelése pedig egyenesen a fiatal Csokonaira utal. Mindenesetre érdemes lenne kutatást végezni az irányban, mi lett a kérdéses kézirat további sorsa.

³ Ha valamit p. o. kenyeret, kivisznek a szabadba, s haza hozzák vagy valakinek viszik, a kenyeret : madár látta kenyérnek czimezik.

⁴ nevet, egri nevet.

⁵ érthetetlen.

⁶ homályos.

⁷ A hasonlat a görög rhapsodtól jó, mely is azt teszi, hogy varró-szerző, szerkesztő.